
A sérelemdíj alkalmazhatósága a szerzői jogban

Barzó Tímea* – Sági Edit**

1. Bevezetés

A Magánjogi törvényjavaslat (Mtj.) 1928-ban tartalmazott olyan rendelkezést, miszerint a károkozó a nem vagyoni kárért is megfelelő pénzbeli kártérítéssel – elégtétellel – tartozott, amennyiben az eset körülményeire tekintettel ezt a méltányosság megkívánta.¹ Kolosváry Bálint azonban már 1907-ben megjelent munkájában kifejtette, hogy a „kár” fogalom nem szorítható kizárólag a vagyoni érdekek körére. A „nem vagyoni kárért járó magánjogi elégtételadás” tekintetében azonban a magyar jogtudomány akkoriban még nem haladta meg azokat a határokat sem, amelyeket az Osztrák Polgári Törvénykönyv (Optk.) rendelkezései felállítottak.² A joggyakorlat csak szórványosan, a személyiség megsértéséből eredő kötelek esetében ítélte meg ún. „fájdalomdíjat”, a vagyoni kár kimutatása mellett vagy helyett. Kivételt jelentett ez alól a személyes szabadságától megfosztott személy, aki kárának kimutatása nélkül is igénybe vehetett a büntető törvény alapján kártalanítást, amely azonban kizárta a további kártérítési igény érvényesítését. Bár a tételes jogban kimondva nem volt, az Optk. hatására születtek olyan kúriai döntések, amelyek az egyéni becsület ellen elkövetett jogellenes cselekvések (becsületsértések, rágalmozás vagy hamis vád) esetén elégtétel-adási céllal ítélték meg a „sértett érdek helyreállításaképpen bizonyos kárösszeget”.³ Ez azonban nem volt általános, mert Dezső Gyula 1917-ben megjelent munkájában éppen arról számolt be, hogy a bírói gyakorlat „a legújabb időkig ... a kártérítési kötelezettséget az erkölcsi károk megtérítésére semmiféle jogsértés esetén nem terjesztette ki.”⁴ Dezső Gyula határozottan foglalt állást abban a kérdésben, hogy a kár fogalma felöleli mindazt a hátrányt, amely az

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék.

** Tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék.

¹ Mtj. 1114.§ (1) bekezdés

² Az Optk. rendelkezései ugyanis kárnak minősítették a valakinek személyében okozott hátrányt, a testi sértések esetében pedig a „körülményekhez mért fájdalomdíjra” is kiterjesztette a kártérítés kötelezettségét. Kolosváry Bálint: *A magyar magánjog tankönyve*. Második kiadás. II. kötet Kötelmi Jog – Családjog – Öröklési jog. Politzer-féle Könyvkiadóvállalt, Budapest, 1907. 39. o.

³ Kolosváry: i.m. 312-314.o.

⁴ Dezső Gyula: *Az objectív kártérítés tana. Függelék: Az erkölcsi kár*. Grill Károly Könyvkiadóvállalata Budapest, 1917. 336. o.

embert bármely jogilag védett érdekének megsértése folytán éri. Az *erkölcsi kár* fogalmának meghatározásával tehát a neves jogtudós a kártérítést kiterjesztette a károkozással előidézett nem vagyoni hátrányok megtérítésére is, amely pénzbeli szolgáltatás – megítélése szerint – többféle funkciót töltött be egyben: egyrészt *büntetést*, amely *elégtételt* szerez a megbántott jogérzetnek, másrészt *kiegyenlítést (kompenzációt)* az elszenvedett sérelemért.⁵

Marton Géza 1942-ben még mindig arról számolt be, miszerint „szűkkeblűség” érvényesül a *testi sértésekből* eredő károknál, mivel a bíróságok továbbra is túlnyomólag csak kézzelfogható vagyoni háttérrel bíró károkat ítélték meg (megélhetés, férjhez menés hátrányos befolyásolása). Az elszenvedett bármilyen súlyos testi, lelki szenvedésért általában nem, vagy csak ritka kivételként ismertek el elégtételt. A *becsületsértés, rágalmozás, elhunyt emlékének meggyalázása*, hitelrontás, valamint hamis vád esetében a becsület védelméről szóló törvény azonban már elrendelte, hogy a sértett a cselekménnyel kapcsolatos vagyoni kárának megtérítésén felül – amennyiben az eset körülményei szerint a *méltányosságnak* megfelelt –, pénzbeli elégtételt követelhetett, amelyet a bíróság az összes körülmény, különösen a felek vagyoni viszonyainak is figyelembe vételével, saját belátása szerint állapított meg. Nem vagyoni elégtételre kötelezhetett a bíróság a névjog, illetve a képmáshoz való jog, s általában a személyiség bármely megengedett érvényesítéséhez való jog megsértése miatt is.⁶

A fenti joggyakorlat azon elméleti alaptétel alapján került kialakításra, miszerint helyreállító szankcióról – a dolog természete szerint – csak akkor lehet(ett) szó, ha volt mit helyreállítani, azaz a jogellenes magatartás *valakinek csakugyan okozott sérelmet*, és másfelől, ha a helyreállítás (kiegyenlítés) a sérelem természete szerint lehetséges volt. Ez utóbbi azonban legteljesebben a vagyoni sérelmeknél forgott fenn, „nem vagyoni sérelmek közül csak azoknál, melyeknek vagyoni elégtétellel való kiegyenlítését” a törvények vagy a gyakorlat megengedte. Más sérelmekre Marton szerint e szankció alkalmazhatatlan volt.⁷

2.A nem vagyoni kártérítés szabályai az 1959-es Ptk.-ban és a szerzői jogban

Végül az 1959-es Ptk. 1977. évi módosításával került a törvény szövegébe a *nem vagyoni kártérítés intézménye* (354.§), mely szerint a károkozó köteles volt

⁵ Dezső: i.m. 298-303. o. Dezső Gyula abból a szempontból vizsgálta az eszmei javakat, hogy azok megsértésével mennyiben állhat be nem vagyoni kár és hogyan is történhet azok megtérítése. Az ún. személyi immateriális javaknál több esetben mutatott rá az erkölcsi kár jelenlétére. Így pl. az élet elvesztésénél az erkölcsi kár megtérítése a hozzátartozó irányába elégtételadás azért a gyászért, fájdalomért, amelyet a hozzátartozónak okoztak. A becsületsértés, hírnévrontás, hitelrontás a társadalom szemében való kisebbsítés, az érintett külső elismerésének rontása, továbbá az okozott lelki fájdalom, lelki izgalom, felindulás stb. előidézése által okoz nagymértékben erkölcsi károkat, melyek esetében Dezső szerint helye van erkölcsi kártérítésnek, mely állhat pénzbeli kárpótlásban is, eltekintve a büntetésadta elégtételtől. Dezső: i.m. 305-309. o.

⁶ Marton Géza: Kártérítési kötelmek jogellenes magatartásból. in: *Magyar Magánjog. Kötelmi Jog Különös része.* (szerk.: Szladits Károly) Grill Károly Könyvkiadóvállalata, Budapest, 1942. 892-897. o.

⁷ Marton: i.m.854. o. 871-872. o.

megtériteni a károsult nem vagyoni kárát, ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét vagy egyébként életét tartósan és súlyosan megnehezítette, illetőleg a jogi személynek a gazdasági forgalomban való részvételét hátrányosan befolyásolta. A rendelkezés a szerződésen kívül okozott károkért való felelősségről szóló fejezetben kapott helyet. Sem a törvény, sem pedig a törvény indokolása nem tartalmazott iránymutatást arra vonatkozóan, hogy a társadalmi életben, illetve gazdasági forgalomban való részvétel, illetve az élet tartós vagy súlyos elnehezülése mit takart, ezért a jogértelmezést a bírói gyakorlat alakította ki, mely a *Legfelsőbb Bíróság 16. számú Irányelvében* (továbbiakban: 16. számú Irányelv) öltött testet. Az Irányelv szigorította a szabályokat annak rögzítésével, hogy a nem vagyoni kártérítés ezt követően csak a „tartósság” és „súlyosság” együttes megvalósulása esetén volt alkalmazható.⁸ A Legfelsőbb Bíróság a 21. számú Irányelvével hatályon kívül helyezte a 16. számú Irányelvet. Megállapította, hogy a korábbi irányelv elsősorban a testi sérülést és egészségromlást eredményező károkozások esetén támasztott igényekkel foglalkozott, s a jövőben lehetőséget kíván biztosítani a „személyiség minden oldalú védelmét és az erkölcsi értékeket” szem előtt tartó bírói gyakorlat kialakítására.

A szerzői jog rendszerébe a nem vagyoni kártérítés intézménye az 1978. évi 27. törvényerejű rendelettel lépett be, mely a szerzői jogról szóló 1969. évi III. törvényt módosította és egészítette ki. A tvr. 4.§-ában mondta ki, hogy az Szjt. 52. §-a, a következőképpen módosul: „A szerzői jog megsértése esetén a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítés jár. Kártérítésre alap az is, ha a szerző személyhez fűződő jogait tartósan vagy súlyosan megsértik.” A módosítás 1979. január 1-től lépett életbe és majdnem 20 évig ezzel a szöveggel volt hatályban.

Már *Törő Károly* is kifejtette azonban munkájában, hogy a társadalmi életben való részvételnek, vagy egyébként az élet tartós vagy súlyos elnehezülésének a nem vagyoni kártérítés alapjakénti feltétele önkényes határvonal. „Mivel a nem vagyoni kártérítés a személyiség megsértését hivatott szankcionálni, azok az ismérvek, amelyek alkalmazhatóságát külső jelekhez kapcsolják, a személyiségvédelem alkalmatlan kritériumai és szükségtelen korlátai.”⁹

Az *Alkotmánybíróság 1992-ben* megsemmisítette a Ptk. fenti szakaszából a nem vagyoni kártérítés alkalmazhatóságának feltételéül szabott azon szövegrészt, miszerint „ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét vagy egyébként életét tartósan és súlyosan megnehezítette”, vagyis a korábbiakhoz

⁸ Lásd részletesebben Ujváriné Antal Edit: *Felelősségtan. Új Magyar Polgári Jog Tankönyv*. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2014. 37-42. o.

⁹ Törő Károly megítélése szerint ez a fajta szabályozás azért is volt diszkriminatív, mert a megrágalmazottat, a becsületében, személyes szabadságában megsértettet stb. annak bizonyítására kényszerítette, hogy élete, társadalmi életben való részvétele tartósan és súlyosan megnehezült, míg a testi épségét elvesztett (pl. mozgáskorlátozottá vált) károsult esetében a társadalmi élet vagy egyébként az élet elnehezülésének a közönséges élettapasztalatokból is nyilvánvaló tényét többnyire nem is kellett külön bizonyítani. Hiányzott tehát személyiségi jogvédelem ott, ahol az elnehezülés nem volt bizonyítható vagy be sem következett. Ez a gondolatsor a sérelemdíj alkalmazhatóságának megítélésénél is komoly jelentőséggel bír. Törő Károly: A személyiségi jog védelmének polgári jogi eszközei XI. fejezet. in: *A személyiség jogi védelme. A gyakorló jogász kézikönyve 6.* (szerk.: Petrik Ferenc.) Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1992. 196-197. o.

képest a Ptk. 354. §-a a következő szöveggel maradt hatályban: „A károkozó köteles megtéríteni a károsult nem vagyoni kárát.” Az Alkotmánybíróság rámutatott arra, hogy a károsult szempontjából a kártérítési rendszert egységesen kell kezelni. A jogi szabályozás nem járhat azzal a következménnyel, hogy a károsult „véletlenszerű körülmények miatt kerülhessen előnyösebb vagy hátrányosabb helyzetbe. A nem vagyoni kártérítés követelhetőségének a jogsértés következményei szerinti differenciálása diszkriminatív jellegű”. A jogérvényesítésnek a súlyosabb esetekre történő szűkítése az általános személyiségi joggal védett személyek között olyan módon tesz különbséget, amely a személyiségi jogsértésnek nem szükségszerű feltétele.¹⁰ Időközben a Ptk. 354. §-ának még hatályban tartott rendelkezése is hatályát veszítette.¹¹

1994-ben a szerzői jogban szintén módosítás következett be¹². Itt is elhagyta a jogszabály a „tartósan vagy súlyosan” kitételt. A módosítás egyik okaként a már említett 34/1992. (VI. 1.) AB határozat szolgált. A másik ok az volt, hogy a személyhez fűződő jogok tartós, vagy súlyos megsértése nehezen volt értelmezhető¹³ annak ellenére, hogy az a szerzői jogi ítélkezési gyakorlatban fokozottan megjelent. A jogszabály ugyanis a szerző személyhez fűződő jogainak megsértése esetére csak akkor biztosított nem vagyoni kártérítésre vonatkozó jogosultságot, ha a személyhez fűződő jog *tartósan vagy súlyosan sérült*, „egyszerű” személyiségi jogsértéssel szemben nem lehetett fellépni a nem vagyoni kártérítés eszközével.

Bár a Ptk.-nak a 34/1992. (VI. 1.) AB határozattal megsemmisített kitétele - miszerint „...ha a károkozás a károsultnak a társadalmi életben való részvételét vagy egyébként életét tartósan vagy súlyosan megnehezíti” - egyes szerzői jogi jogsértések esetében tehát alkalmazható volt¹⁴, mégis a szigorú feltétel indokolatlanul leszűkítette a nem vagyoni kártérítés szerzői jogi területen való érvényesíthetőségét.

A jelenlegi szerzői jogi törvény - hatályba lépésének időpontjában (1999. szeptember 1.) - a szerzői jog megsértésének polgári jogi szubjektív jogkövetkezményeiről a következőképpen rendelkezett: „A szerzői jog megsértése esetén a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítés jár. Kártérítésre alap az

¹⁰ Másrészt alkotmányellenesnek tekintette a határozat a jogi személy és a természetes személy közötti különbségtételt, amely kirekesztette a gazdasági forgalomban részt nem vevő jogi személyeket, továbbá a nem jogi személy alanyokat a nem vagyoni kár köréből (pl. egyházak, egyesületek stb.) 34/1992. (VI.1.) AB határozat

¹¹ Az önálló szabályozást ugyanis feleslegessé tette a 355. § (1) bekezdését érintő, az 1993. évi XCII. tv. 15. §-ában foglalt szövegmodosítás. Eszerint a kárért felelős személy köteles volt az eredeti állapotot helyreállítani, ha pedig az nem volt lehetséges, vagy a károsult azt alapos okkal nem kívánta, köteles volt a károsult vagyoni és nem vagyoni kárát megtéríteni. A Polgári Törvénykönyv egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1993. évi XCII. törvény 40.§ (4) a) pont

¹² 1994. évi VII. törvény egyes iparjogvédelmi és szerzői jogi jogszabályok módosításáról

¹³ Csizmadia Attila: A szerző személyiségének sérelme és a nem vagyoni kártérítés. *Magyar Jog*, 1996. 11. szám, 673-679.o.

¹⁴ Ahogyan pl. Lontai Endre idézett művében magyarázza: a torzítottan bemutatott mű a szerző hírnevét hátrányosan befolyásolja, ez pedig a későbbi műveivel kapcsolatos érdeklődést is visszavetheti. Lontai Endre: *Polgári Jog. A szellemi alkotások joga (Szerzői jog és iparjogvédelem)*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1986. 63. o.

is, ha a szerző személyhez fűződő jogait megsértik.¹⁵

2006. április 15-ével lépett hatályba az a módosítás¹⁶ e szakaszon, melyet a Jogérvényesítési Irányelv¹⁷ hazai jogba való átültetése követelt meg. A módosított normaszöveg elhagyta a személyhez fűződő jogok megsértésére való utalást az alábbiak szerint: „A szerzői jog megsértése esetén a szerző a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítést is követelhet.”¹⁸ Értelmszerűen ez a változás nem járt azzal a következménnyel, hogy ettől kezdve a szerző személyhez fűződő jogai megsértése esetén nem élhetett vagyoni kompenzációval. A „polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítés” követelésének jogosultsága ugyanis továbbra is azt jelentette, hogy a szerző mind vagyoni, mind személyhez fűződő jogai sérelmének esetére is követelhetett kártérítést, hiszen az 1959. évi Ptk. szabályai ezt lehetővé tették. A Ptk. és az Szt. azon viszonya, melyet mindkét jogszabály egy-egy általánosabb jellegű, utaló szabállyal rendez¹⁹, e szakaszban konkretizáltan megjelenik. A Ptk. kártérítési szabályaira utaló, Szt.-beli szabály mellett a régi Ptk. saját rendelkezései közt is kimondta, hogy „Akinek szellemi alkotáshoz fűződő jogát megsértik - a külön jogszabályban meghatározott védelmen kívül - a személyhez fűződő jogok megsértése esetén irányadó polgári jogi igényeket támaszthatja.” A jogalkotó tehát semmilyenképpen nem kívánta, hogy a szerző személyhez fűződő jogainak megsértése esetén ne élhessen a kártérítés intézményével. Maga a módosítást előidéző Jogérvényesítési Irányelv is kimondja, hogy a kártérítés összegének megállapításánál a tagállami bíróságoknak figyelembe kell venniük minden lényeges szempontot, így a jogsértést elszenvedett fél elmaradt hasznát, a jogsértő jogtalan gazdagodását, valamint indokolt esetben az olyan nem tisztán gazdasági tényezőket, mint a jogosultnak a jogsértés okán elszenvedett nem vagyoni kára.²⁰

¹⁵ Szt. 94.§ (2) bek.

¹⁶ 2005. évi CLXV. törvény egyes törvényeknek az iparjogvédelmi és a szerzői jogok érvényesítésével összefüggő módosításáról. A jogszabályt később hatályon kívül helyezte az egyes törvényeknek és törvényi rendelkezéseknek a jogrendszer túlszabályozottságának megszüntetése érdekében szükséges technikai deregulációjáról szóló 2012. évi LXXVI. törvény.

¹⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2004/48/EK Irányelve (2004. április 29.) a szellemi tulajdonjogok érvényesítéséről (HL L 157., 2004.4.30., 45-86. o.) (a továbbiakban: Jogérvényesítési Irányelv)

¹⁸ Szt. 94.§ (2) bek.

¹⁹ v.ö.: Szt. 3.§ (1) bekezdés, 1959. évi Ptk. 86-87.§, Ptk.: 2:55.§. A régi Ptk. még a hézagmentes oltalom elvének mentén rendelkezett a szellemi alkotások jogáról, ezt azonban az új Ptk. elvetette. Nem képezi jelen tanulmány tárgyát a Ptk. (1959. évi és 2013. évi) és az Szt. viszonyának taglalása, így e tárgykörben lásd többek közt: Boytha György: A szellemi alkotások joga és az új Ptk. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2000/3. sz. 13-23. o., Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója I. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2003/2. sz. 3-14., Faludi Gábor: Szerzői jog, iparjogvédelem és a Ptk. koncepciója II. rész. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2003/3. sz. 3-14. o., Grad-Gyenge Anikó: *Búcsú a szellemi alkotások jogától? – A szerzői jog és az iparjogvédelmi oltalmi formák polgári jogi védelme a magyar magánjogban*. <http://ptk2013.hu/szakcikkek/grad-gyenge-aniko-bucusu-a-szellemi-alkotasok-jogatal-a-szerzoi-jog-es-az-iparjogvedelmi-oltalmi-formak-polgari-jogi-vedelme-a-magyar-maganjogban/1776>

²⁰ Jogérvényesítési Irányelv 13. Cikk (1) bek a) pont.

3. A nem vagyoni kártérítés körében kialakult ítélkezési gyakorlat

A nem vagyoni kár jogszabályi meghatározásának eltűnése utat nyitott a bíróságok számára a nem vagyoni kártérítés megítélését lehetővé tevő feltételek kialakítására, mely körben nélkülözhetlenné vált az alábbi alapkérdés megválaszolása: *a személyiségi jogsértés önmagában – azaz nem vagyoni hátrány (immateriális sérelem) bizonyítása nélkül – elégséges-e a nem vagyoni kártérítés megítéléséhez?*

Ebben a körben az ítélkezési gyakorlat több, markánsan elhatárolható álláspontot alakított ki:

- a) Az ítéletek egy részében a bíróságok a már hatályon kívül helyezett Ptk. 354.§-ban szabályozott többlettényállási elemek megvalósulása (azaz „ha a károkozás a károsult társadalmi életben való részvételét, vagy egyébként életét tartósan vagy súlyosan megnehezíti”) esetére állapították meg továbbra is a nem vagyoni kártérítést azzal az indokkal, hogy *csak bizonyított nem vagyoni hátrány* esetén érvényesül a nem vagyoni kártérítés kompenzációs funkciója.²¹
- b) Egyes bíróságok – az előzővel teljesen ellentétes – álláspontja szerint *a nem vagyoni kártérítést a személyiségsértés önmagában is megalapozza*, azaz nincs szükség a sértettet ért bármilyen hátrány bizonyítására. A hátrány bekövetkezésének, illetve súlyosságának csak a nem vagyoni kártérítés összegszerűségének, mértékének megállapításánál volt jelentősége.²²
- c) Közbenső megoldást jelentett a bírói gyakorlat által kimunkált „*köztudomás-doktrína*” alkalmazása. Ezen elmélet szerint a bíróságnak a személyiségi jogi jogsértés megtörténte körében fogantatosított bizonyítást követően - azaz a jogsértés tényének a megállapíthatósága esetén - el kellett döntenie, hogy a sérelmet szenvedett fél által megjelölt nem vagyoni sérelem (immateriális hátrány) bekövetkezése a Pp. 163. § (3) bekezdésének első mondata alapján köztudomású tényként bizonyítottan elfogadható-e. Ellenkező esetben a nem vagyoni sérelemre vonatkozóan bizonyítási eljárást a bíróságnak le kellett folytatnia.²³ Amennyiben a bizonyítás sikertelen volt, a bíróság a nem vagyoni kártérítés iránti keresetet elutasította.

Az ítélkezési gyakorlatban kialakult ellentmondások Lábady Tamás szerint abból fakadtak, hogy a törvényi előírásnak megfelelően a bíróságok kártérítésben gondolkodtak, holott a kár a magánjogban fogalmilag vagyoni, amely pénzben kifejezhető, tipikusan összegszerűen is meghatározható vagyoni hátrány. A teljes reparáció elvét követő kártérítési jogba tehát a nem vagyoni kártérítés nehezen

²¹ BH 2010. 294.; EBH 2000. 302.

²² BH 2011. 248.

²³ Köztudomásúnak tekinthető, hogy a személyes adatok jogosulatlan felhasználásával a magánszférába történő kirívó beavatkozás, a közösségi oldalon létrehozott felhasználói felületen keresztül a bántó, lealacsonyító, lekicsinylő tartalmú közlések a sérelmet szenvedett személy élethelyzetében, lelkiállapotában olyan negatív irányú változást okoznak, ami nem vagyoni kártérítéssel kompenzálható. BDT 2012. 2766. Lásd még BDT 2012. 2610. és BDT 2007. 1599.

volt beilleszthető, mely ahhoz vezetett, hogy a nem vagyoni kártérítés *reparációs funkciója helyett, annak kompenzációs funkciója került előtérbe.*²⁴

A szerzői jog területén szintén található több olyan legfelsőbb bírósági döntést, mely csak *bizonyított nem vagyoni hátrány* esetén találta alkalmazhatónak a nem vagyoni kártérítés szankcióját. A 100/1999. számú elvi bírósági határozatban²⁵ a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy a szerzői jog megsértése esetén a polgári jogi felelősség szabályai szerint jár kártérítés, a nem vagyoni kártérítést pedig a szerzői jogsértéssel összefüggően *bekövetkezett nem vagyoni hátrány alapozta meg.* A bíróság kifejtette, némiképp ellentétesen a 34/1992. (VI. 1.) AB határozattal, hogy a perbeli jogosulatlan felhasználás miatt a szerzőt a jogszerű felhasználás fejében járó díj illeti meg, ugyanakkor a nem vagyoni hátrány kiutalása nem volt megállapítható.²⁶ Noha a per idején hatályban lévő 1969. évi szerzői jogi törvény 10.§-a szerint a szerző személyhez fűződő jogát sérti minden jogosulatlan felhasználás²⁷ és az 52. § (2) bekezdés értelmében a szerzői jog megsértése esetén a polgári jogi felelősség szabályai szerint kártérítés jár, a *felperes nem tudta bizonyítani, hogy őt nem vagyoni hátrány érte volna.* A Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy maga a jogosulatlan felhasználás nem csökkentette a mű felhasználásának lehetőségeit és hogy a szerző azon állításából, miszerint megfelelő jogdíj megállapításának esetén *engedélyezte volna a felhasználást,* arra lehetett következtetni, hogy nem tekintette az alperes által működtetett kiadót olyan jellegűnek, amelyben való megjelenés sérelmes lett volna a jóhírnevére. A Bíróság végső indokolásként kimondta a személyhez fűződő jogok megsértését, de *„(...) a műnek a szerző engedélye nélküli kiadása miatti jogos felháborodás egyéb hátrányok bizonyítottága hiányában nem alapozza meg a nem vagyoni kárpótlás iránti igényt. Amennyiben tehát a szerzői személyhez fűződő jog megsértése következtében nem vagyoni hátrány a sérelmet szenvedett személyt nem éri, vagy ilyet nem bizonyít, nincsen helye nem vagyoni kár megállapításának önmagában azon az alapon, hogy a károkozó a személyhez fűződő jogot megsértette.”*

A bíróság egy másik ügyben²⁸ is kifejtette, hogy a szerzői jogi jogsértés esetén a nem vagyoni kártérítés megállapításának feltétele többlételemű elemeket igényel. A jogosulatlan felhasználásnak ugyanis nem feltétlen jogkövetkezménye a nem vagyoni kártérítés. Az ítélet indokolása szerint a nem vagyoni kártérítés egyik funkciója a kompenzáció, amely az immateriális hátrányokat helyettesítő, másnemű

²⁴ Lábady Tamás: A nem vagyoni kártérítés metamorfózisa sérelemdíjjá. A bírói gyakorlat kezdeti dilemmái. *Polgári Jog* 2016/2. [4] pont

²⁵ Az alapul szolgáló ügyben még a korábbi szerzői jogi törvény, az 1969. évi III. törvény szabályai szerint járt el a bíróság.

²⁶ Lásd bővebben: Lontai Endre - Faludi Gábor - Gyertyánfy Péter - Vékás Gusztáv: *Magyar polgári jog. Szerzői jog és iparjogvédelem.* Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2012. 128. o.

²⁷ Csupán a teljesség kedvéért jegyezzük meg, hogy az 1969. évi III. törvény 10.§-ban deklarált integritásvédelmi szabály a jelenleg hatályos szerzői jogi törvényben felülvizsgálat alá került és módosult. Az 1969-es Sztj. említett szabálya ugyanis több szempontból is megkérdőjelezhető volt, így a hatályos joganyagban csak azok a változtatások, csorbítások és a művel kapcsolatos más olyan visszaélések tekinthetők személyhez fűződő jogot sértőnek, mely a szerző becsületére, jóhírnevére sérelmes.

²⁸ BDT2003. 894.

előny biztosítását célzó jóvátételt jelent. Ezt a célját azonban csak akkor tudja betölteni, ha a jogellenes magatartás következtében *keletkeznek olyan hátrányok, amelyek kiegyenlítése pénzbeli kártérítéssel megoldható*. A bíróság rámutatott továbbá, hogy a személyhez fűződő jogok sérelme esetén szakértő bevonásának van helye²⁹, hogy az megállapítsa a nem vagyoni hátrány mértékét.³⁰

A szerzői jogi ítélezésben is találhatunk példát azonban a „köztudomás-doktrína” alkalmazására. A Legfelsőbb Bíróság hatályában fenntartotta³¹ a Fővárosi Ítéletábra azon ítéletét³², ahol a köztudomású-tény doktrína alapján mondta ki a szerzői jogsértést és az annak alapján megítélhető nem vagyoni kártérítést a taláros testület. A bíróság köztudomású tényként fogadta el, hogy a szerzőt a mű jogosulatlan megváltoztatása miatt érte olyan hátrány, amely indokolta javára a nem vagyoni kárpótlás megítélését.

Gyertyánfy Péter is kiemeli egyik írásában, hogy köztudomásúnak tekintendő az a hátrány is, ha a szerző névfeltüntetési jogát sértik meg, amely miatt nem tudja elérni a szakmailag kedvező megítélését.³³

A szerzői jogi jogviták során viszonylag gyakrabban előfordult az is, hogy a szerzőt ért nem vagyoni hátrány a *szerzőnél testi vagy lelki egészségkárosításban öltött testet*, ami önmagában is megalapozta a nem vagyoni kártérítés megítélését. A szerzői jogi nem vagyoni kártérítés megállapításakor tehát a szerzőt ért nem vagyoni hátrány mellett a bíróságnak figyelmet kellett fordítania arra is, hogy a jogsértés folytán mit ért el a jogsértő mind anyagilag, mind pedig a szakmai megbecsülés terén. Egy konkrét ügyben³⁴ a szerző által tervezett ábrát, átalakítva ugyan, de felismerhetően, engedély nélkül tüntette fel a jogsértő a saját termékén, majd azt védjegyjelként bejegyeztette. A jogsértő személy terméke a piacon nagyon népszerűvé és ismertté vált, az ábrával pedig, melynek eredetijét a szerző tervezte, a jogsértő termékét azonosították. Ebben az esetben tehát nem volt elegendő a szerző személyhez fűződő jogainak vizsgálata, hanem figyelmet kellett fordítani a másik oldalra is, azaz hogy a jogsértő mivel „gazdagodott”. Objektív jogkövetkezményként élhetett volna a szerző az Sztj. 94.§ (1) bek. e) pontja szerinti jogsértéssel elért gazdagodás visszatérítésével, azonban jelen cikk szerzői a

²⁹ A nem vagyoni kárra vonatkozóan több Szerzői Jogi Szakértő Testületi (SZJSZT) vélemény is található, ugyanakkor többször felhívta a bíróság figyelmét, hogy a nem vagyoni kár mértékének megállapítására nincs jogosultsága, kizárólag szakkérdésekben állhat a bíróság rendelkezésére. (Nem vagyoni kártérítéssel összefüggő véleményei pl.: SZJSZT 17/2003., SZJSZT 18/2003., SZJSZT 25/2006)

³⁰ Szintén ezt az értelmezést erősítette meg a Debreceni Ítéletábra is egy döntésében, melyben kiemelte, hogy a nem vagyoni kártérítés vonatkozásában nem elegendő a szerzői jogsértésre hivatkozni, hanem e tekintetben *többletényállás előadása és bizonyítása is szükséges*. A szerzői jogok megsértésére való általános utalás nem elegendő ahhoz, hogy az elszenvedett immateriális hátrány konkrétan kompenzálásra is kerüljön. Debreceni Ítéletábra Pf.I.20.367/2012/7.

³¹ Legfelsőbb Bíróság Pf.IV.21.744/2007/6.

³² Fővárosi Ítéletábra 8.Pf.20.170/2007/3.

³³ Gyertyánfy Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a jogok keletkezése, forgalmuk; a személyhez fűződő jogok. *Iparjogvédelmi és szerzői Jogi Szemle*, 2013/3. szám. 87-88.o. A szerző idézi és ismerteti írásában a Fővárosi ítéletábra 8.Pf.21.671/2011/4. számú döntését. Ugyanígy: Gyertyánfy Péter (szerk.): *Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez*. Wolters Kluwer, Budapest, 2014. 591. o.

³⁴ Pest Megyei Bíróság 21.P.28.270/2006/52.

„gazdagodás” alatt nem csupán az anyagi, vagyoni gyarapodást értik, hanem a társadalomban kialakult értékítéletet, a szakmai megbecsülést. Adott esetben a jogsértő úgy jutott szakmai elismertséghez, hogy részben, vagy egészben idegen tollakkal ékeskedett. A jogsértett szerzőnél ez a felismerés nem csak a törvény által rögzített személyhez fűződő jogok sérelme miatt csapódhatott le negatívan, hanem a sérelem emberi, lelki okai miatt is. A szerzői jogi jogsértés és az emiatti konfrontáció okán bekövetkező lelki sérülés, esetleges pszichés károsodás ugyanis önmagában is alapul szolgálhat nem vagyoni kártérítési (sérelemdíj) megítélésére. Egy másik konkrét jogvitában³⁵ a szerző, akinek nevét a könyvből való átemelésekből készült újságcikkekben nem tüntették fel, a szerzői jogi személyhez fűződő jogok megsértésén túl hivatkozott arra is, hogy a jogsértő cikk megjelenése és az emiatti személyes konfrontáció az agresszív magatartást tanúsító jogsértővel olyan traumát okozott számára, amely egészségi állapotára negatív hatást gyakorolt és emiatt életminőségét is csökkentette. Hivatkozása szerint a könyvből való engedély nélküli átvétel és annak megjelentetése olyan stresszt okozott, amelyet nem tudott kezelni és komoly betegséghez vezetett. Az eset kapcsán a bíróság vizsgálta, hogy a jogsértő magatartás eredményeként csökkent-e a szerző testi és/vagy lelki életminősége, és ez alapján megállapítható-e a jogsértés nyomán keletkezett, nem vagyoni kárpótlással kiküszöbölhető hátrány. A bíróság szerint amellett, hogy a jogsértés folytán a szerző személyhez fűződő jogát megsértették (név feltüntetésének joga), sérült a *testi és lelki egészséghez fűződő személyiségi joga is*. A bíróság a jogsértő magatartás és a szerző egészségbeli romlása között ily módon megállapította az ok-okozati összefüggést.

Hasonló hivatkozási alapon döntött a bíróság egy másik ügyben³⁶, ahol a szerző olyan könyveket jelentett meg, melyekben a gasztronómia, a receptek és a néprajzkutatás található. A nem vagyoni kártérítést megítélő bírósági ítéletet indokolta, hogy a jogsértő személy részben szóról szóra, részben pedig elváltoztatva emelte át saját művébe a szerző igényesebb, néprajzkutatói munkásságának eredményeként létrejött művét. E tevékenységgel az ilyen jellegű művek piacát telítette, amelynek következtében a felperes reális haszonnal ismételten a művet kiadatni nem tudta. Ez olyan traumát eredményezett a szerzőnél, amellyel *csökkent lelki életminősége*.

Végül szólnunk kell a szerzői jogi jogvitákban megítélt nem vagyoni kártérítések azon köréről is, melyeket kifejezetten a *mű egységének védelme*, mint szerzői személyhez fűződő jog megsértésének okán állapított meg a bíróság³⁷ akkor, amikor a szerző által készített ábrát engedély nélkül oly módon használták fel, hogy azt az eredetnél gyengébb minőségben készítették el és tüntették fel különböző, reklámozás céljára szolgáló műveken. Amellett, hogy maga az engedély nélküli felhasználás egyértelműen a szerzői vagyoni jog megsértését eredményezte, csorbult a szerző személyhez fűződő jog is. Az Sztj. 2013. április 1.

³⁵ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 9.P.21.592/2005/63.

³⁶ BDT 2003. 885. Szintén a szerzői érzésvilágot, a szerző szellemi érdekeit és értékeit komolyan sértő okra hivatkozva tartotta megalapozottnak a nem vagyoni kártérítést a bíróság egy másik ügyben. Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság 3.P.20.907/2005/72.

³⁷ Pest Megyei Bíróság 11.P.22.434/2007/25

előtti időállapota szerint *az integritás és a szerző személyhez fűződő jogának sérelmét jelentette* a mű mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása vagy más olyan megváltoztatása vagy megcsorbítása, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes volt.³⁸ Viták keresztüztüében állt³⁹, hogy mit is jelent és hogyan kell értelmezni a szerző becsületére, hírnevére sérelmességet. Mind a négy magatartáshoz (eltorzítás, megcsonkítás, megváltoztatás, megcsorbítás) többlettényállási elemként figyelembe kell-e venni a becsületre, hírnévre sérelmességet, vagy csak a megcsorbítás esetén jelentkezik ez feltételként.

A fentiekből láthatjuk, hogy a nem vagyoni kártérítés szerzői jogi alkalmazhatóságának kidolgozott ítélkezési gyakorlata volt. Azonban „[a] bírói gyakorlat alakulása a Ptk. elfogadásával súlytalanná vált.”⁴⁰ Az idézet, melyet a Szerzői jogi törvény Nagykomentárjában olvashatunk, a sérelemdíj intézményének bevezetésére utal.

4. A sérelemdíj bevezetésére irányuló kodifikációs folyamatok, modellek

Az új Polgári Törvénykönyv 2002-ben megjelent koncepciója *dualista felfogás* szerint kívánta rendezni a személyiségi jogok megsértésének vagyoni jellegű szankcionálását. Az új Kódex a személyhez fűződő jogok megsértésének szankciói között vezette volna be a sérelemdíj intézményét, azonban sérelemdíj fizetésére a bíróság csak az alábbi feltételek együttes fennállása alatt kötelezhette volna a jogsértőt:

- *súlyos* személyiségsértő magatartás megvalósulása,
- *felróhatóság* a jogellenes magatartást tanúsító oldalán,
- *nem vagyoni kártérítés* egyáltalán nem, vagy nem a jogsértés súlyával arányban állapítható meg.

A sérelemdíj tehát egy felróhatóságon alapuló, súlyos személyiségi jogsértés esetén is csak akkor alkalmazható szankció lett volna, ha a jogsértésből mégsem következett be olyan hátrány, amely megalapozta volna a jogsértéssel arányban álló nem vagyoni kártérítés megítélését. A sérelemdíj és a nem vagyoni kártérítés

³⁸ 2013. április 1. óta a szakasz megváltozott. Az új szabály szerint „[a] szerző személyhez fűződő jogát sérti művének mindenfajta eltorzítása, megcsonkítása, vagy a mű más olyan megváltoztatása *vagy a művel kapcsolatos más olyan visszaélés*, amely a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmes.” Az egyébként is különbözőképpen értelmezett szabály és a „csorbítás” helyett beemelt „más olyan visszaélés” kifejezés nem segít az értelmezési kérdéseken és úgy látjuk, hogy az további kétértelműségeket generál. Jelen cikknek nem tárgya az integritáshoz fűződő jogra vonatkozó teljes körű értelmezés, így ehelyütt nem kívánunk kitérni erre. A módosításhoz kapcsolódóan lásd pl. Grad-Gyenge Anikó írását az Infokommunikáció és Jog 54. számában http://www.infojog.hu/szam/54/elso_oldal

³⁹ Pl. Kovács László értelmezésében a becsület és jóhírnév megsértése csak a mű csorbításánál jelentkezik további feltételként, míg Faludi Gábor és Gyertyánfy Péter álláspontja szerint a becsületre és hírnévre vonatkozó feltétel mind a négy magatartásnál figyelembe veendő. Lásd: Kovács László: A szerzői alkotás sokarcúságáról. Magyar Jog, 2006/5. sz. 290-291. o., Faludi Gábor: A szerzői mű egysége védelmének egyes kérdései. Infokommunikáció és Jog, 2011/5. sz. 163-169.o., Gyertyánfy Péter: A szerzői jog bírói gyakorlata 2006-tól: a védelem tárgya és a mű egysége. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2012/4. szám, 35-51. o.

⁴⁰ Gyertyánfy Péter (szerk.): i.m. 592. o.

együttes alkalmazását tehát a törvény nem tette volna lehetővé.⁴¹ Az igénybe vehető jogvédelmi eszköz formáját a személyhez fűződő jogot sértő magatartás során keletkezett hátrány döntötte volna el. Ha a károkozás a károsultnak *testi, lelki, érzelmi vagy egyéb személyi, illetve személyiségi jogsértés miatti hátrányt okozott*, akkor a nem vagyoni kártérítés szabályai alapján tarthatott volna igényt jogvédelemre a sértett fél. A pusztán jogsértés, illetőleg a csekély mértékű hátrányokozás azonban nem vagyoni kártérítés megállapítását nem tette volna lehetővé, sérelemdíj megfizetésére kötelezést azonban igen. Ez utóbbi esetben is azonban a törvény megkövetelte volna a jogellenes magatartás súlyosságának a bizonyítását.⁴²

A dualista felfogás azonban kezdettől fogva komoly aggályokat vetett fel. A sérelemdíj megítélése kapcsán a koncepció a felróhatóság követelményét konjunktív feltételként írta elő, míg a nem vagyoni kártérítés az adott felelősségi alakzathoz igazodóan lett volna megállapítható mind szubjektív, mind pedig objektív alapon. Így azok a jogsértések, melyek az objektív felelősség – pl. veszélyes üzem körében – keletkeztek, de igazolható testi, lelki, érzelmi vagy egyéb személyi hátrányt nem eredményeztek, jogkövetkezmények nélkül maradtak volna. Másrészt ez a megoldás erősen diszkriminálta volna a személyhez fűződő jogokat is úgy, hogy bizonyos személyiségi jogoknál – ha sem immateriális hátrány, sem pedig súlyos jogsértés nem bizonyítható – egyáltalán nem tette volna lehetővé az igényérvényesítést.⁴³

A személyiségi jogok megsértésének vagyoni szankcionálása tekintetében többek között azt kellett eldönteni, hogy helyes megoldás-e a „nem vagyoni érdeksérelemek” pénzbeli orvoslását a kártérítés felől megközelíteni. Ebben az esetben ugyanis a törvény a lényegükben különböző hátrányokat közös szempontrendszer alapján ítéli meg és a nem vagyoni sérelmeket is a nem kifejezetten arra létrehozott kártérítés intézményének alkalmazásával, a „nem vagyoni kártérítés önellentmondásos konstrukciójával” kíván reparálni. *Boytha György* szerint a személynek jogsértő módon okozott sérelem pénzbeli ellensúlyozása már *fogalmilag sem épülhet a kártérítés alapeszméjére*, azt a jognak szükségszerűen, mint a személyiségi jogok megsértésekor igényelhető sajátos szankciók egyikét kell előírányoznia, a sérelem súlyának, valamint a jogsértő és a sértett gazdasági és társadalmi körülményeinek a mérlegelésétől függő *méltányosság* jegyében. *Boytha* a nem vagyoni kártérítés helyett, a személyiségi jogok megsértésének lehetséges szankciójaként jelölte meg a *sérelemdíj* intézményét, ami a sértettet a személyiségi érdekeinek *jogsértéssel okozott jelentős csorbulásáért* illetné, a jogsértés elszívódásának pénzbeli ellensúlyozása végett. A sérelemdíj indokoltságát és összegét – *Boytha* javaslata szerint – a bíróság a jogsértés körülményeitől függően, a *méltányosság jogelve* alapján állapította volna meg.⁴⁴

⁴¹ Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója. Magyar Közlöny 2002/15/II. 31-32.

⁴² Az új Polgári Törvénykönyv koncepciója. Magyar Közlöny 2002/15/II. 159.

⁴³ Fézer Tamás: A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2011. 333-334.

⁴⁴ *Boytha György*: A személyiségi jogok megsértésének vagyoni szankcionálása. *Polgári Jogi Kodifikáció*,

Petrik Ferenc ezzel szemben úgy foglalt állást, hogy mind a sérelemdíj, mind pedig a nem vagyoni kártérítés dogmatikai alapja azonos: a felelősség megállapításához szükség van jogellenességre, hátrányokozásra (ez lehet vagyoni és nem vagyoni hátrány), okozati összefüggésre és felróhatóságra (illetve objektív felelősség kimondására). A nem vagyoni kárpótlás feltételét képező magatartás jogellenességének tartalma azonban nem más, mint a *személyiségi jog megsértése*.⁴⁵ A személyiségvédelem minőségének egyik legfontosabb jellemzője és kérdése is egyben Petrik szerint, hogy a nem vagyoni kárért való felelősség a *személyiségi jogok megsértésének általános és feltétlen jogkövetkezménye-e*, vagy reprezentatív jellegű jogintézmény, melynek reprezentatív jellege – az említett jogtudós értelmezésében – többféle módon is megnyilvánulhat:

- nem vagyoni kárpótlás csak meghatározott személyiségi jogok megsértésekor igényelhető;⁴⁶
- méltányossági klauzula beiktatásával csak meghatározott – az uralkodó közfelfogás szerint bizonyos értékszintet elért – személyiségek tathatnak igényt nem vagyoni kárpótlásra (az érintetlen nő, az elismert üzletember, művész stb.);
- meghatározott súlyú jogsértés válthat ki ilyen jogkövetkezményt.

Petrik által vallott felfogás szerint a személyiség olyan általános emberi értéket fejez ki, amelynek *védelme is általános kell, hogy legyen*. Ennek megfelelően a nem vagyoni kár megtérítéséről szóló szabályokat az új Ptk.-ban a személyiségi jogokról szóló részben javasolta elhelyezni úgy, hogy a szabályozás – bizonyos elemek megfelelő alkalmazása tekintetében – utaljon a vagyoni kártérítésre.⁴⁷

A 2013-as Ptk.⁴⁸ sérelemdíjra vonatkozó új szabályainak megalkotása – a fent ismertetett javaslatokat részben elfogadva és beépítve – azt a célt szolgálta, hogy elkerülhetőek legyenek a nem vagyoni kártérítés alkalmazásában rejlő fogalmi és a bírói gyakorlatban egyaránt érvényesülő ellentmondások.

2003. 5. évf. 1. szám 5.

⁴⁵ Petrik Ferenc felfogása szerint a *személyiség meghatározott életminőséget* jelent, nevezetesen azt, hogy az ember szabadon rendelkezik önmaga felől, továbbá megilletik az emberhez méltó életfeltételek. A személyiségi jogban az ember szabadsága a legáltalánosabb értelemben azt jelenti, hogy *mindenki maga rendelkezhet önmaga* – magatartása, cselekedetei és gondolatai – *felől*. Pl. testi kapcsolatok, tartózkodási hely, nézetek, vallás és erkölcs megválasztásának szabadsága. Az *emberhez méltó feltételek* az emberi test épségére, egészségére, valamint az ember testi és szellemi működéséhez szükséges további – nem vagyoni – értékekre vonatkoznak, amely megléte nélkül nincs személyiség. Petrik Ferenc: A nem vagyoni kár megtérítése védelmében. *Polgári Jogi Kodifikáció*, 2003. 5. évf. 1. szám 6-7.

⁴⁶ A német szabályozás is korábban a nem vagyoni károk megtérítésére csupán törvényben szabályozott esetekben adott lehetőséget. Lásd részletesebben Görög Márta: Az általános személyiségi jog megsértésének fájdalomdíjjal való orvoslása. *Jogelméleti Szemle* 2002. 3. szám 1. és Görög Márta: A fájdalomdíj mértékét befolyásoló körülmények összehasonlító elemzése a német joggyakorlat előtérbe helyezésével. *Jogelméleti Szemle* 2001. 4. szám 1.

⁴⁷ Petrik, 2003. 8.

⁴⁸ A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény [2013-as PTK]

5. A sérelemdíj célja és funkciója

Az említett ellentmondások feloldása érdekében a 2013-as Ptk. a személyiségi jogok nem vagyoni következményeinek pénzben megállapítható szankcionálását – a kártérítés szabályaitól részben elválasztva – kívánja megoldani. A sérelemdíj a személyiségi jogok megsértésének *vagyoni elégtétellel történő közvetett kompenzációja* és egyben *magánjogi büntetése*. Erre tekintettel a törvény a sérelemdíjat – Petrik Ferenc javaslata szerint is – nem a kártérítési jogban, hanem a személyiségi jogok megsértése esetén alkalmazandó szankciók között helyezi el.

A sérelemdíj funkciója tehát kettős:

- *Közvetett kompenzációs szerep*, ahol a közvetett kompenzáció az elszenvedett sérelem hozzávetőleges, alternatív kiegyensúlyozása olyan vagyoni szolgáltatás nyújtásával, amely az elszenvedett sérelemért arányosnak becsült, másnemű – pénzben kifejezett – előnyt nyújt.
- *Magánjogi büntetés*, ami nem más, mint pénzbeli elégtételadás, ami egyben a hasonló jogsértések megelőzésére is ösztönöz.⁴⁹

Felmerülhet a kérdés, hogy a sérelemdíj fent nevesített funkciói közül melyik bír elsőbbséggel. Ennek azért lehet jelentősége, mert a magánjogi büntetés elsődlegességének vizsgálata háttérbe szoríthatja a konkrét immateriális sérelem bizonyításának szükségességét. Hiszen az elkövetett személyiségi jogsértés önmagában kiváltja az azért járó, megfelelően elrettentő és így a további jogsértések megelőzését célzó sérelemdíj büntetést. Míg a kompenzációs szerepe csak akkor lehet a megállapított sérelemdíjnak, ha van, azaz bizonyított olyan súlyú nem vagyoni hátrány, melynek a kompenzálására a megállapított sérelemdíj alkalmas.

6. A nem vagyoni hátrány és a sérelemdíj kapcsolata

A 2013-as Ptk. szerint az követelhet sérelemdíjat az őt ért nem vagyoni sérelemért, akit személyiségi jogában megsértettek.

Ismét felmerül tehát a kérdés, hogy a sérelemdíj megítéléséhez elégséges-e a személyiségi jog megsértésének ténye, vagy ahhoz nem vagyoni hátrány (immateriális sérelem) bizonyítása is szükséges. A 2013-as Ptk. 2:52. § (2) bekezdése elvileg választ ad a kérdésre, amikor kimondja, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkezésének bizonyítása nem szükséges. Így elméletben a törvényszöveg alapján a bíróságok alappal nem utasíthatják el a valós immateriális hátrányt nem jelentő, kisebb jelentőségű személyiségi jogsérelem miatti sérelemdíj iránti igényeket, hanem a kisebb súlyú sérelmekhez kisebb – akár szimbolikus – összegű sérelemdíjat kell, hogy meghatározzanak. Ez azonban több veszélyt is hordoz magában: egyrészt, hogy a sérelemdíj iránti keresetek elárasztják a bíróságokat függetlenül attól, hogy milyen mértékű, súlyú az adott jogsérelem, másrészt pedig hogy a bíróságok által

⁴⁹ Lábady: i.m. [8] pont

– a jogsértés súlyához igazítva – kiszabott „bagatell összegek” megítélése komolytalanná és súlytalanná teszi a sérelemdíj jogintézményét. Megállapítható tehát, hogy a fenti megfogalmazással, törvényhozási technikával a jogalkotó ismételten teljesen elbizonytalanította a bíróságokat abban a kérdésben, hogy *„hozható-e olyan ítélet, amely a személyiségi jog megsértése esetén elutasítja a sérelemdíj iránti keresetet azon az alapon, hogy a jogsértett felet nem érte nem vagyoni sérelem?”*⁵⁰

A kérdés nem újkeletű, hiszen *Dezső Gyula* már 1917-ben megállapította, hogy nagyon nehéz meghatározni azt a határt, amíg az erkölcsi károk jóvátételében, megtérítésében elmehetünk, mivel valójában minden jogsértés okoz bizonyos lelki bánatokat is. Az erkölcsi kár megtérítése azonban csak kivételes lehet.⁵¹ *Dezső Gyula* jelezte továbbá azt is, hogy az erkölcsi kár megfogalmazása és az arra irányuló megtérítési kötelezettség kimondása óhatatlanul *féktelen túlzásokra* adhat alkalmat, melyek különösen két irányban mutatkozhatnak meg: egyfelől az „ideális” kártérítés eseteinek túlságosan radikális kibővítésében, másfelől a követelt kártérítési összegek megdöbbenően magas mértékében.⁵²

Petrik Ferenc a nem vagyoni kár meglétét szükséges elemnek tartotta, mely nem más, mint az emberi *személyiség testi vagy lelki életminőségének hátrányos megváltozása*. Megállapításához pedig vizsgálni szükséges a magatartás nyomán bekövetkező állapotot, nevezetesen, hogy az emberi személyiség életminőségének csökkenése megállapítható-e, a jogsértés alkalmas volt-e olyan testi vagy lelki trauma kiváltására (pl. személyiségzavar, pszichés fájdalom, kisebbségi vagy megalázottsági érzés, lelki válság stb.), ami a személyiség életminőségét sértette. *Petrik* szerint tehát mind a jogellenesség, mind a nem vagyoni kár megállapításakor tehát a személyiség életminőségének állapotából, a mindkét elem esetében *a személyiség – valamilyen fokú – sérelméből* kell kiindulni. *Nem képzelhető el olyan jogellenesség, ami a személyiséget érintetlenül hagyja.*⁵³

Pribula László és Lábady Tamás a sérelemdíj intézményének bevezetésével elérni kívánt jogalkotói cél megvalósulásának tulajdonít érdemi jelentőséget.

Pribula László szerint olyan megoldást kell keresni, hogy a sérelemdíj ne veszítse el célját, jelentőségét és hatékonyságát. A sérelemdíj bevezetésével a jogalkotónak célja volt, ami lehet a sérelmes helyzet megszüntetése, a jóvátétel, a megtorlás vagy másoknak a hasonló jogsértéstől való visszatartása. Amennyiben azonban a szankcionálandó magatartás körülményei miatt egyik támogatható cél sem érhető el, a szankció – azaz a sérelemdíj – alkalmazása szükségtelen.⁵⁴

Lábady Tamás véleménye szerint a személyiségi jogsértés megállapítása,

⁵⁰ Lábady: i.m. [10] pont

⁵¹ Dezső, 1917. 317.

⁵² Dezső Gyula megítélése szerint elrettentési céllal a bíróságok ilyenkor a keresetet – az abban megjelölt irreális összeg alapján – teljes egészében arra hivatkozással is elutasíthatják, hogy a felperes kapzsisága és haszonlesése olyan nagy, hogy az egymagában a jó erkölcsbe ütközik. Dezső, 1917. 348-349.

⁵³ Petrik, 2003. 7.

⁵⁴ Pribula László: A sérelemdíj és a nem vagyoni hátrány kapcsolata. in: *Ünnepi tanulmányok Bíró György professzor 60. születésnapjára*. (szerk.: Barzó Tímea-Juhász Ágnes-Leszkovén László-Pusztahelyi Réka) Novotni Alapítvány és LÍCIUM-Art Kiadó, Miskolc, 2015. 433.

valamint az objektív szankciók megítélése mellett a bíróság elutasíthatja a sérelemdíj iránti keresetet, ha a sérelmet szenvedett felet nem érte olyan immateriális hátrány, amely sérelemdíj megítélésére adhatna alapot. A Ptk. sérelemdíj megítélésére vonatkozó jogszabályi rendelkezéseinek cél szerinti értelmezése alapján sérelemdíj, mint „szankció akkor kerülhet alkalmazásra, ha az képes betölteni funkcióját, azaz a közvetett kompenzációt és a magánjogi büntetést.” Márpedig az ide vonatkozó törvényi rendelkezés céljának az a jogalkalmazás felel meg, amely nem marasztal olyan alacsony, bagatell összegű sérelemdíj megítélésére, amely nem alkalmas sem a sérelem közvetett kompenzálására, sem pedig a jogsértéstől visszatartó preventív hatás kifejtésére.⁵⁵

Szintén a jogalkotói cél megvalósulását tartja szem előtt *Fuglinszky Ádám*, azonban ellentétes következtetésre jut a jogértelmezést követően *Lábady Tamás* és *Pribula László* véleményével szemben. *Fuglinszky* szerint, ha a jogalkotó úgy foglalt állást, hogy a személyiségi jogi jogsértés esetén a nem vagyoni hátrányt megdönthetetlen vélelemként kell kezelni, továbbá a jogaiban sértett személynek nem kell hátrányt bizonyítania, akkor ellentmondásos lenne, ha a bíróság hivatalból, a lefolytatott bizonyítás alapján arra a következtetésre juthatna, hogy a vélelmezett hátrány tulajdonképpen nincs is. Ez az értelmezés ugyanis *Fuglinszky* szerint a korábbi bírói gyakorlathoz való visszalépést is jelentene. Megítélése szerint a bíróságoknak a bagatell ügyekben azt kell megállapítania, hogy ami történt, az nem személyiségi jogi jogsértés, hanem pl. az élet általános velejárója, kockázata, a személyiségi jogi jogsértés intenzitását el nem érő mindennapos kellemetlenség.⁵⁶ Ebből kifolyólag a személyiségi jogot ért jelentéktelen beavatkozások, illetve azok a sértések, melyek a hétköznapiak, az emberi együttélés mindennapos velejárói, nem teremtenek alapot nem vagyoni kártalanításra.⁵⁷

Fézer Tamás szerint elfogadható egy olyan értelmezés is, mely a nem vagyoni sérelem kompenzációjaként tekint a sérelemdíjra. Ebből pedig az következhet, hogy a konkrét nem vagyoni sérelem bizonyítása nélkül, a jogsértés jellegéből, körülményeiből, társadalomra veszélytelen voltából a bíróság arra a megállapításra jut, hogy nincs olyan nem vagyoni sérelem, ami a sérelemdíj megítélését indokolná.⁵⁸ A bagatell igények „kiválasztásához” *Fézer Tamás* a *holland ún. komoly jogsértés klauzulájához* hasonló megoldás alkalmazását javasolja.

A bíró minden pszichés sérelemre való hivatkozás esetében két szűrőn keresztül vizsgálja meg a jogellenes, személyhez fűződő jogot sértő magatartást. Az első lépcsőben a bíróságoknak azt kell vizsgálniuk, hogy a jogsértő magatartás *általánosságban* (az általános tapasztalat alapján) alkalmas-e arra, hogy a személyiségben valamilyen hátrányt okozzon (*objektív szűrő*). Igen válasz esetén a sérelemdíj megítélése indokolt. Amennyiben a válasz nem, akkor a bíróságoknak a

⁵⁵ Lábady: i.m. [13]-[15] pont

⁵⁶ *Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog. Új magánjog sorozat. HVG-ORAC Kiadó, Budapest, 2015. 839.-840.*

⁵⁷ Görög: Az általános személyiségi jog megsértésének fájdalomdíjjal való orvoslása.

⁵⁸ *Fézer Tamás: Személyiségi jogok. in: A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja I. kötet, (szerk.: Osztoivits András) Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 341. o.*

második lépcsőben azt kell vizsgálniuk, hogy az adott sértő megnyilvánulásnak a konkrét, *jogaiban sértett személy személyiségére* (annak érzékenységére, körülményeire tekintettel) volt-e, illetve lehetett-e káros, sérelemdíj megítélését indokló hatása (*szubjektív szűrő*).⁵⁹ Amennyiben igen a válasz, a sérelemdíj jár a személyiségi jogaiban sértett személy számára. „Nem” válasz esetén a sérelemdíj megítélése nem indokolt.⁶⁰ Ezzel a jogértelmezéssel hozható összefüggésbe a Fővárosi Ítéltábla 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott Polgári Kollégiumi vélemény azon megállapítása (5. pont), miszerint a személyiségi jog megsértésétől meg kell különböztetni az ennek a szintjét el nem érő, szubjektív érzéseken alapuló érdeksérelmeket.

Egy másik megoldási lehetőségként veti fel Fézer Tamás azt, hogy a jogsértés tényének igazolását követően automatikusan megállapított sérelemdíj összegét *nulla forintban* állapítja meg a bíróság.⁶¹ Ez a megközelítés azonban a sérelemdíj iránti igényt kiváltaná a jogsértés megtörténtének bírói megállapításával, mely a Ptk. 2:51.§ (1) bekezdés a) pontja szerint egy objektív alapú szankció. Más megközelítés szerint azonban a sérelemdíj mértéke nem lehet nulla forint, mivel a „pénzösszeg” alatt nulla forint nem értelmezhető.

A Fővárosi Ítéltábla 1/2013. (VI. 17.) számú határozatával elfogadott Polgári Kollégiumi vélemény 7. pontja alapján a sérelemdíjjal szembeni követelmény, hogy az alanyi jog védelmet nyerjen, egyúttal a jogsértőket visszatartsa a sérelmet okozó magatartástól. Ennek érdekében a *marasztalás összegének meghatározása* során figyelemmel kell lenni egyrészt arra, hogy a megsértett jogok között nem lehet különbséget tenni. Tekintettel kell lenni ugyanakkor a pénzbeli marasztalás társadalmilag elismert céljára: arra, hogy a megítélt összeg valóságos elégtételt nyújtson a személyiségi jogsértéssel okozott hátrány, sérelem kielégítésére (kompenzáció), ugyanakkor az a jogsértés szankcionálására is alkalmas legyen. A kollégiumi vélemény szellemével összhangban mondta ki a Fővárosi Ítéltábla is egy ítéletében, hogy „a Ptk. 2:52.§ (1) bekezdés alapján – a nem vagyoni kárfelelősség feltételeivel azonosan – a sérelemdíj megállapításának feltétele a *személyiségi jog sérelme (jogellenesség) és a nem vagyoni sérelem*. A 2:52.§ (2) bekezdés szerint a fizetésre kötelezés további feltételei megegyeznek a kártérítési felelősség szabályaival. Ennek megfelelően a felelősség feltétele a magatartás és a sérelem közötti okozati összefüggés és a felróhatóság azzal, hogy a *személyiségi*

⁵⁹ A holland fájdalomdíj fogalma értelmében fájdalomdíj csak a személyhez fűződő jogokat támadó komoly jogsértés esetén jár. A holland szabályozás azonban a jogsértés komolyságát és súlyosságát *nem a sérelemmel kapcsolja össze, hanem a jogellenes magatartással*. Azaz a bírónak azt kell vizsgálnia, hogy a személyhez fűződő jogot sértő magatartás kellően súlyos volt-e ahhoz, hogy valamilyen sérelmet okozzon a jogaiban sértett fél pszichés állapotában. Természetesen ennek a módszernek az alkalmazására csak olyan sérelmek esetén van helye, ahol a jogsértés eredménye a kívüllág számára nem nyilvánvaló. Fézer: *A nem vagyoni (erkölcsi) sérelmek megítélése a polgári jogban*. 132. o.

⁶⁰ Fézer Tamás: *A bagatell igények kiszűrése a személyiségi jogi perekben*. <http://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/a-bagatell-igenyek-kiszurese-a-szemelyisegi-jogi-perekben> (2016. április 4.)

⁶¹ A bíróságot a sérelemdíj összegének megállapítása során nem köti semmi, így hozhat olyan döntést az eset összes körülményének a feltárása után, hogy konkrét pénzösszeg megfizetésére kötelezni a jogsértőt nem érdemes. Fézer: *Személyiségi jogok* 342-343.o.

*jogi sérelem feltételezi a személyiséget ért valamilyen fokú hátrányt, amely kifejeződhet testi, lelki, avagy a sérelmet szenvedő személyt körülvevő környezeti változásokban.*⁶²

A Pécsi Ítéltábla Polgári Kollégiuma által elfogadott szakmai álláspont szerint a jogalkotó azért nem követeli meg a sérelemdíj megítéléséhez az immateriális sérelem bizonyítását, mert a személyiségben okozott hátrányok bekövetkezése és mértéke az esetek jelentős részében bizonyíthatatlan, ezért indokolt törvényi rangra emelni az ítélkezési gyakorlatban mind erőteljesebben jelentkező *köztudomású-doktrínát*. Ez azt jelenti, hogy a bíróság – egyéb értékelhető peradat hiányában – az általános élettapasztalatra támaszkodva foglal állást az adott személyiségi jogsértés által a jogaiban sértett félnek okozott hátrány bekövetkezéséről és mértékéről. Ilyenkor külön bizonyítás nélkül elfogadottnak kell tekinteni az immateriális sérelem bekövetkeztét.

A *Debreceni Ítéltábla* egy konkrét ügyben megfogalmazott döntése szerint is a személyiségi jog megsértésére alapított kereset esetén a felperesnek meg kell jelölnie *azt a konkrét nem vagyoni sérelmet (immateriális hátrányt)*, amely őt az állított jogsértő magatartás következtében érte. A bíróságnak el kell döntenie, hogy a sérelmet szenvedett fél által megjelölt nem vagyoni sérelem bekövetkezése *köztudomású tényként bizonyított*nak elfogadható-e, mert amennyiben nem, úgy a nem vagyoni sérelemre vonatkozóan bizonyítási eljárást kell lefolytatnia. A bíróság megítélése szerint az adott ügy egyedi tényállása alapján a bíróság úgy is dönthet, hogy a személyiségi jog sérelmének kiegyenlítéséhez sérelemdíj alkalmazása szükségtelen.⁶³

A legfrissebb bírói gyakorlat tehát abba az irányba mozdult el, hogy a sérelemdíj megítéléshez elengedhetetlen *olyan mértékű nem vagyoni hátrány megléte*, melynek kompenzálására a sérelemdíj kiszabása alkalmas. Ezt a jogértelmezést koronázza meg a *Kúria Tanácsadó Testülete* körében megfogalmazott többségi álláspont is, miszerint a személyiségi jogsértés megállapítása mellett is elutasíthatja a bíróság a sérelemdíj iránti keresetet akkor, ha a sérelmet szenvedett felet nem érte olyan nem vagyoni sérelem, amely sérelemdíj megítélésére adhatna alapot. A Ptk. 2:52. § (1) bekezdés második fordulatának helyes értelmezése szerint a sérelmet szenvedett fél „az őt ért nem vagyoni sérelemért” követelhet sérelemdíjat, azaz a nem vagyoni sérelem bekövetkezése a sérelemdíj megítélésének a feltétele. A törvényi rendelkezések céljának – a Tanácsadó Testület szerint – csak az a jogértelmezés felel meg, mely nem marasztal olyan alacsony összegű sérelemdíj megfizetésére, amely nem alkalmas sem a sérelem kompenzálására, sem pedig a további jogsértéstől visszatartó preventív cél kifejtésére. A Tanácsadó Testület határozott állásfoglalása alapján a személyiségi jogsértés megállapíthatósága esetén az alperesnek kell bizonyítania, hogy a jogsértéssel okozati összefüggésben a felperest nem érte olyan súlyú nem vagyoni sérelem, amely sérelemdíj megítélését indokolná. Ez utóbbi következtetésre a bíróság a Pp. 163.§ (3) bekezdés alapján is eljuthat, ha arról hivatalból tudomása

⁶² PJD 2016. 2.; Lásd még PJD 2016. 4.

⁶³ PJD 2016. 1.

van vagy az köztudomású ténynek tekintendő.⁶⁴ A Tanácsadó Testület jogértelmezése egyfajta megoldást jelenthet az ún. bagatell sérelmek kiszűrésére is.

7. A sérelemdíj alkalmazhatósága a szerzői jogi jogvitákban

Az Szjt. a sérelemdíj tekintetében a következőképpen rendelkezik: „Az e törvényben szabályozott személyhez fűződő joga⁶⁵ megsértése esetén a szerző a polgári jog általános szabályai szerint sérelemdíjat is követelhet.”⁶⁶

Pogácsás Anett megítélése szerint a sérelemdíj a szerzők számára azért jelenthet pozitívabb változást a nem vagyoni kártérítéshez képest, mert – a jogsértés tényének pusztá bizonyítása alapján – könnyebben szolgálhatja a reparációt a szerzői személyhez fűződő jogok sérelme esetén.⁶⁷ Továbbra is kérdés marad azonban, hogy a sérelemdíjra való jogosultságon túlmenően milyen vezérlőelvek mentén fogja megállapítani a bíróság a sérelemdíj jogosságát és jogalapját, a szerzői jogi gyakorlatban hogyan fogja értelmezni a Ptk. sérelemdíj összegére vonatkozó szabályokat. Fennmarad-e az a nézet, hogy a jogos felháborodás nem alapozza meg a vagyoni kárpótlást?⁶⁸

A korábbi, a nem vagyoni kártérítés megítélésére vonatkozó szerzői jogi tárgyú jogvitákban azt láthattuk, hogy a bíróság elvárta a személyhez fűződő jogaiban sértett személytől a keletkezett nem vagyoni hátrány bizonyítását. Ha a szerző nem tudta bizonyítani a hátrány meglétét, úgy a kompenzáció iránti keresetet a bíróság elutasította, mondván, hogy a jogintézmény csak akkor tudja betölteni rendeltetését, ha a jogellenes magatartás következtében keletkeznek is olyan károk, melyeket lehet kompenzálni. Fontos megemlítenünk továbbá, hogy a szerző személyhez fűződő joga nem csupán felhasználási engedély hiányában sérülhetett, hanem akkor is, ha volt közöttük felhasználási engedély. Ha a felhasználó a közte és a szerző között fennálló felhasználási szerződést úgy szegte meg, hogy azzal személyhez fűződő jogsértést is okozott⁶⁹, ebben az esetben is jogosult volt a szerző a nem vagyoni kártérítésre.⁷⁰ Valószínűsíthető, hogy a sérelemdíj megítélésénél is irányadók lesznek ezek a szempontok.

⁶⁴ <http://www.lb.hu/hu/content/hozhato-e-olyan-itelet-amely-szemelyisegi-jog-megsertese-eseten-azon-az-alapon-utasitja-el> (2016. 07. 23.)

⁶⁵ Ide tartoznak az alábbiak: a szerző joga a mű nyilvánosságra hozatalához, a név feltüntetéséhez, valamint a mű egységének védelme.

⁶⁶ Szjt. 94.§ (2) bek. második mondat

⁶⁷ Pogácsás Anett: Mit veszíthet egy szerző? Gondolatok a sérelemdíj szerzői jogban betöltött szerepéről. in: *(L)Ex Cathedra et Praxis. Ünnepi Kötet Lábady Tamás 70. születésnapja alkalmából.* (szerk.: Csehi Zoltán - Koltay András - Landi Balázs - Pogácsás Anett) Pázmány Press, Budapest, 2014. 629.o.

⁶⁸ A kézirat lezártakor még nem ismert egyetlen szerzői jogot érintő sérelemdíj iránti bírósági határozat sem.

⁶⁹ Pl.: Nem tüntette fel a díszlettervező nevét a színmű plakátján, vagy az engedély nem terjedt ki az átdolgozás jogára, amelyet a felhasználó azonban megtett, mégpedig oly módon, hogy az a szerző becsületére, jóhírnevére is sérelmes volt.

⁷⁰ Lásd bővebben: Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogi törvényhez. 592. o.

A legutóbbi, 2016-os bírói gyakorlat szerint a sérelemdíj közvetett kompenzációs szerepe akkor valósul meg, ha ténylegesen képes az immateriális hátrány pénzbeli kiegyenlítésére. Ehhez azonban az ítélkezési gyakorlat szerint még mindig bizonyításra, szakértő bevonására van szükség.

Ugyanakkor a közvetett kompenzáció mellett meg kell valósulnia a *magánjogi büntetés* funkciónak is. Egyetértünk Lábady Tamás azon nézetével, hogy ezt a sajátos, preventív funkciót a sérelemdíj csak akkor töltheti be, ha az igazságszolgáltatás tartózkodik a kifejezetten alacsony összegű sérelemdíjaktól. Ha a szerző által elszenvedett jogsértés vagyoni kompenzálása olyan alacsony összegben történik, amely a prevenciót nem szolgálja, a jogintézmény komolytalanná és szinte egyenlővé válhat az Szjt. 94.§ a) pontjában rögzített objektív jogkövetkezéssel. Nehezen tudunk ugyanakkor elképzelni olyan szerzői személyhez fűződő jogsértést, melynek nincsen vagyoni vonzata. Ha a szerző művét csorbítják, azzal visszaélnék, és ezáltal sérül a becsülete, jóhírneve, annak komoly kihatása lehet a szerző későbbi vagyoni viszonyaira is. Kialakulhat róla egy olyan negatív kép a szakmában, vagy a társadalomban, amely miatt további művei kisebb példányszámban fognak.⁷¹

Egyetértünk a Kúria Tanácsadó Testületének többségi nézetével is, hogy sokkal célszerűbb lenne elutasítani a szerzői jogsértés miatti sérelemdíj igényt, ha a szerzőt nem érte olyan hátrány, ami megalapozza annak kiszabását, mint hogy olyan alacsony összegű díjat szabjon ki a bíróság, mely abszolút nem szolgálja a prevenció célját.

A Ptk. sérelemdíj összegére vonatkozó szabályai szerint⁷² a bíróság azt az eset körülményeire – különösen a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására – tekintettel határozza meg. A fenti példával élve, ha a szerző művét csorbítva, azzal visszaélve adják vissza és az kihat szakmai, társadalmi megbecsülésére (Ptk. szerinti *„sértettre és környezetre gyakorolt hatás”*), úgy véljük, hogy az megalapozza a magasabb összegben való marasztalást. Ugyanígy az eset körülményeiként kell figyelembe venni azt is, ha például a jogsértő internetes felületen elérhetővé tette az általa átdolgozott és szerzői személyhez fűződő jogot sértő „művet”. *Pogácsás Anett* is kiemeli hivatkozott tanulmányban, egy SZJSZT véleményre hivatkozva, hogy a jogsértő felhasználás módja kihatással lehet a sérelemdíj mértékének megítélésére.⁷³

A szerzői személyhez fűződő jogok önmagukban is igen sérülékenyek. Ha ezt a helyzetet még megkoronázzuk a jelenlegi digitális világ, a digitalizáció térnyerésével, akkor ez fokozottan igaz. Ha a jogsértők rendre azt tapasztalják, hogy bagatell mértékű sérelemdíjakat szabnak ki egy-egy jogsértés folytán, az nem fogja visszatartani őket a további jogsértésektől, különösen, ha a jogsértéssel elért haszon nagyobb volt, mint az alkalmazott szankció mértéke.

⁷¹ Csizmadia Attila fent idézett írásában szemléletesen az elmaradt haszonnal párhuzamba állítva *„elmaradt megbecsülésnek”* nevezi a szerzőt ért olyan hátrányokat, melyek személyhez fűződő jogának megsértéséből fakadtak.

⁷² Ptk. 2:52.§ (3) bekezdés

⁷³ Pogácsás Anett: i.m. 631. o.

8. Összegzés

Összegzésként álljanak itt Dezső Gyula szavai, melyek jól szemléltetik a jelen tanulmányban feszegetett kérdések összetettségét és nehézségét.

„Erkölc, hírnév, becsület, lelki egyensúly és más ilyen immateriális javak annyira kívül állnak megszokott jogi fogalmaink körén, hogy hosszú idő kell ahhoz, míg gondolkodásunkat ebbe az etikai irányba átidomítjuk, anélkül, hogy ebben a ránk nézve egyelőre idegen birodalomban lábaink alól elveszítsük a talajt és hogy biztos ítélőképességünk cserben hagyjon bennünket. ... Nem csoda, ha némelyek az új és teljesen szokatlan légkör részegítő illatától elvesztik hideg józanságukat és olyan féktelen túlzásokra ragadtatják magukat, amelyeket a bírói gyakorlatnak erélyesen kiirtani legelső rendű kötelessége. E téren a Curiára, mint az üdvös jogi conservativizmus legbiztosabb védőbástyájára, néhány évig igen nagy feladatok várnak.”⁷⁴

Dezső Gyula e szavai, melyeket 1917-ben fogalmazott meg, mind a mai napig érvényesek. A Kúriára nem csupán néhány évig várnak igen nagy feladatok, hanem e gondolatok megfogalmazása óta napjainkig folyamatosan és még az elkövetkezendő időben is.

Bármennyire is szeretett volna ugyanis a jogalkotó egyértelmű helyzetet teremteni annak kimondásával, hogy a sérelemdíjra való jogosultsághoz a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkezésének bizonyítása nem szükséges, a kialakult és rögzült bírói gyakorlat és gondolkodás, a sérelemdíjra vonatkozó további normaszöveg és szövegkörnyezet miatt a folyamatosan megjelenő irodalmak és jelen tanulmány szerzői ezt mégsem látják ilyen egyértelműnek. Hasonló a helyzet az ún. bagatell sérelmek esetén érvényesített sérelemdíj iránti igényekkel is.

Mindezen problémák tényleges megoldására – többek között - a gyakorlat hivatott, ezért is igazak közel 100 év elteltével is Dezső Gyula gondolatai.

⁷⁴ Dezső: i.m. 347. o.